

Kaupallisen kuljetuksen eläinsuojelutarkastus kolmasmaaviennissä

1. Johdanto

Kun eläviä selkärankaisia eläimiä kuljetetaan kaupallisen toiminnan yhteydessä Euroopan yhteisöstä kolmanteen maahan, tulee jäsenvaltion virkaeläinlääkärin tarkastaa, että eläimiä kuljetetaan yhteisön eläinkuljetusasetuksen säännösten mukaisesti. Tämän ohjeen tarkoituksena on olla viranomaisen apuna tarkastettaessa eläimiä rajanylityspaikoissa, maastapoistumispaikoissa tai eläinlääkinnällisen rajatarkastusaseman alueella.

Viranomaisen toiminnan tulee perustua laissa olevaan toimivaltaan ja viranomais-toiminnassa tulee tarkoin noudattaa lakia. Viranomaisohjeet eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Viime kädessä lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee tuomioistuin.

Tässä ohjeessa on sekä suoria lainauksia lainsäädännöstä että tulkintoja lainsäädännön soveltamisesta. Tulkinnat on ohjeessa esitetty *kursiivilla*. Ohjeessa esitetyt tulkinnat ovat Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran näkemyksiä siitä, miten lainsäädäntöä tulisi soveltaa.

2. Lainsäädäntö

Eläinten kuljetuksesta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä annetuista säädöksistä käytetään tässä ohjeessa seuraavia lyhennyksiä:

Eläinkuljetuslaki / EKL Laki eläinten kuljetuksesta (1429/2006) (Lakikirjan F 3)

Eläinkuljetusasetus / EKA Neuvoston asetus (EY) N:o 1/2005 eläinten suojelusta kuljetuksen ja siihen liittyvien toimenpiteiden aikana sekä direktiivien 64/432/ETY ja 93/119/EY ja asetuksen (EY) N:o 1255/97 muuttamisesta (Lakikirjan F 3b)

3. Toimivaltaiset viranomaiset

Toimivaltaisista viranomaisista säädetään eläinkuljetuslaissa. Maa- ja metsätalousministeriö ylimpänä ja Evira keskushallinnon viranomaisena ohjaavat ja valvovat eläinkuljetusasetuksen sekä eläinkuljetuslain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanoa ja noudattamista. Maa- ja metsätalousministeriöllä ja Eviralla ei ole toimivaltaa tehdä varsinaisia tarkastuksia. (EKL 23 § ja 24 §)

Rajaeläinlääkäri valvoo rajanylityspaikan, maastapoistumispaikan ja eläinlääkinnällisen rajatarkastusaseman alueella eläinkuljetussäädösten noudattamista. (EKL 27 §)

4. Hevos-, nauta-, lammas-, vuohi- tai sikaeläinten kaupallisen kuljetuksen tarkastaminen

Tarkastuksessa on katsottava, että eläimiä kuljetetaan eläinkuljetusasetuksen säännösten mukaisesti. Tarkastuksessa tutkitaan erityisesti:

- a) että eläinkuljettajilla on jäljennös voimassa olevasta eläinkuljettajaluvasta
- b) että maantieajoneuvojen kuljettajilla ja hoitajilla on voimassa oleva pätevyystodistus
- c) että eläimet ovat kuljetuskuntoisia matkan jatkamista varten
- d) että kuljetusväline, jolla eläinten kuljetusmatkaa on tarkoitus jatkaa, on eläinkuljetusasetuksen vaatimusten mukainen
- e) että eläinkuljettaja on toimittanut viennin osalta selvityksen siitä, että lähtöpaikasta lopullisen määrärahan ensimmäiseen purkamispaikkaan ulottuvalla kuljetusmatkalla noudatetaan kaikkia asianomaisissa kolmansissa maissa sovellettavia kansainvälisiä sopimuksia.
- f) onko nautojen, sikojen, lampaiden, vuohien tai muiden kuin rekisteröityjen hevoseläinten matka kestänyt tai tuleeko se kestäämään yli kahdeksan tuntia

(EKA 21 artikla kohta 1.)

Jos nautojen, sikojen, lampaiden, vuohien ja muiden kuin rekisteröityjen hevosten kaupallinen kuljetus kestää yli kahdeksan tuntia, kuljetuksen mukana on oltava reittisuunnitelma. *Tarkemmat ohjeet ovat Eviran ohjeessa nro 15621 "Reittisuunnitelmaa edellyttävän eläinkuljetuksen valvonta".* (EKA 5 artikla kohta 4. ja EKA liite II)

Reittisuunnitelmaa ei tarvita, jos eläinten kuljetusmatka kestää alle kahdeksan tuntia tai kuljetettavana ovat rekisteröidyt hevoseläimet. *Tarkastuksessa voi käyttää kuljetusten eläinsuojelutarkastuslomaketta (lomake nro 15606) ja "Kuljetusten EU-eläinsuojelutarkastukset" – ohjetta (ohje nro 15605).*

Jos kyseessä on elävien nautaeläinten tuettu vienti, on otettava huomioon myös komission asetus koskien nautojen hyvinvointia kuljetuksen aikana (komission asetus (EY) N:o 817/2010 yksityiskohtaisten sääntöjen säätämisestä neuvoston asetuksen (EY) N:o 1234/2007 nojalla elävien nautaeläinten hyvinvointia kuljetuksen aikana koskevien, vientitukia myönnettäessä noudatettavien vaatimusten osalta).

Linkki Maaseutuviraston sivuille koskien vientitukia

<http://www.mavi.fi/fi/index/markkinatuet/vientituetjatodistukset/elavatnautaelaimet.html>

Jos rajaeläinlääkäri katsoo, etteivät eläimet ole kuljetuskuntoisia matkan loppuun saattamista varten, ne on purettava kuormasta ja niiden on saatava vettä, ravintoa ja lepoa. (EKA 21 artikla kohta 3.)

4.1. Ruokinta- ja juottovälit sekä kuljetusmatka-ajat ja lepojaksot

Eläimille on annettava kuljetuksen aikana vettä ja ravintoa sekä niiden lajin ja iän mukaisesti lepojaksuja sopivin välein. (EKA liite I III luku kohta 2.7)

Kaupallisen kuljetuksen eläinsuojelutarkastus kolmasmaaviennissä

Naudat

Nautojen kuljetusmatka-aika ei saa olla yli kahdeksan tuntia. Enimmäiskuljetusmatka-aikaa voidaan kuitenkin pidentää, jos eläinkuljetusasetuksen liitteen I luvun VI mukaiset pitkiä eli yli 8 tunnin kuljetuksia koskevat lisävaatimukset täyttyvät. (EKA liite I V luku kohdat 1.2 ja 1.3)

Kun kyseessä on pitkien kuljetusten vaatimukset täyttävä ajoneuvo, on noudatettava seuraavia juotto- ja ruokintavälejä sekä kuljetusmatka-aikoja ja lepojaksoja:

- Vieroittamattomien ja vielä maitoruokinnassa olevien vasikoiden on saatava levätä riittävästi, vähintään tunnin ajan yhdeksän tunnin matkan jälkeen, erityisesti juottamista ja tarvittaessa ruokkimista varten. Tämän lepojakson jälkeen kuljetusta voidaan jatkaa edelleen yhdeksän tunnin ajan.
- Aikuisten nautojen on saatava levätä riittävästi, vähintään tunnin ajan 14 tunnin matkan jälkeen, erityisesti juottamista ja tarvittaessa ruokkimista varten. Tämän lepojakson jälkeen kuljetusta voidaan jatkaa edelleen 14 tunnin ajan.
- Alle 14 vrk ikäisiä vasikoita, joita kuljetetaan ilman emäänsä, ei saa kuljettaa yli kahdeksaa tuntia.

Vahvistetun kuljetusmatka-ajan jälkeen eläimet on purettava kuormasta, ruokittava ja juotettava ja niiden on annettava levätä vähintään 24 tuntia.

Eläinten edun vuoksi matkan enimmäiskestoaikaa saadaan kuitenkin pidentää kahdella tunnilla, erityisesti jos kuljetuksen määräpaikka on lähellä. *Matkan enimmäiskestoajan pidentäminen ei kuitenkaan vaikuta lepo-, ruokinta- ja juottoväleihin.*

(EKA liite I V luku)

Rekisteröidyt hevoseläimet

Rekisteröidyt hevoset on ruokittava vähintään 24 tunnin välein ja juotettava vähintään 12 tunnin välein. (EKA liite I III luku kohta 2.7)

Muut kuin rekisteröidyt hevoseläimet

Muiden kuin rekisteröityjen hevosten kuljetusmatka-aika ei saa olla yli kahdeksan tuntia. Enimmäiskuljetusmatka-aikaa voidaan kuitenkin pidentää, jos eläinkuljetusasetuksen liitteen I luvun VI mukaiset pitkiä eli yli 8 tunnin kuljetuksia koskevat lisävaatimukset täyttyvät. (EKA liite I V luku kohdat 1.2 ja 1.3)

Kun kyseessä on pitkien kuljetusten vaatimukset täyttävä ajoneuvo, on noudatettava seuraavia juotto- ja ruokintavälejä sekä kuljetusmatka-aikoja ja lepojaksoja:

- Vieroittamattomien ja vielä maitoruokinnassa olevien varsojen on saatava levätä riittävästi, vähintään tunnin ajan yhdeksän tunnin matkan jälkeen, erityisesti juottamista ja tarvittaessa ruokkimista varten. Tämän lepojakson jälkeen kuljetusta voidaan jatkaa edelleen yhdeksän tunnin ajan.

Kaupallisen kuljetuksen eläinsuojelutarkastus kolmasmaaviennissä

- Muita kuin rekisteröityjä hevosia saa kuljettaa enintään 24 tuntia. Kuljetusmatkan aikana niitä on juotettava ja tarvittaessa ruokittava kahdeksan tunnin välein.
- Alle neljän kuukauden ikäisiä varsoja, joita kuljetetaan ilman emäänsä, ei saa kuljettaa yli kahdeksaa tuntia.
- Kouluttamattomia hevosia ei saa kuljettaa yli kahdeksaa tuntia.

Vahvistetun kuljetusmatka-ajan jälkeen eläimet on purettava kuormasta, ruokittava ja juotettava ja niiden on annettava levätä vähintään 24 tuntia.

Eläinten edun vuoksi matkan enimmäiskestoaikaa saadaan kuitenkin pidentää kahdella tunnilla, erityisesti jos kuljetuksen määräpaikka on lähellä. *Matkan enimmäiskestoajan pidentäminen ei kuitenkaan vaikuta lepo-, ruokinta- ja juottoväleihin.*

(EKA liite I V luku)

Lampaat ja vuohet

Lampaiden ja vuohien kuljetusmatka-aika ei saa olla yli kahdeksan tuntia. Enimmäiskuljetusmatka-aikaa voidaan kuitenkin pidentää, jos eläinkuljetusasetuksen liitteen I luvun VI mukaiset pitkiä eli yli 8 tunnin kuljetuksia koskevat lisävaatimukset täyttyvät. (EKA liite I V luku kohdat 1.2 ja 1.3)

Kun kyseessä on pitkien kuljetusten vaatimukset täyttävä ajoneuvo, on noudatettava seuraavia juotto- ja ruokintavälejä sekä kuljetusmatka-aikoja ja lepojakoja:

- Vieroittamattomien ja vielä maitoruokinnassa olevien karitsojen ja vuohien on saatava levätä riittävästi, vähintään tunnin ajan yhdeksän tunnin matkan jälkeen, erityisesti juottamista ja tarvittaessa ruokkimista varten. Tämän lepojaksen jälkeen kuljetusta voidaan jatkaa edelleen yhdeksän tunnin ajan.
- Muiden lampaiden ja vuohien on saatava levätä riittävästi, vähintään tunnin ajan 14 tunnin matkan jälkeen, erityisesti juottamista ja tarvittaessa ruokkimista varten. Tämän lepojaksen jälkeen kuljetusta voidaan jatkaa edelleen 14 tunnin ajan.

Vahvistetun kuljetusmatka-ajan jälkeen eläimet on purettava kuormasta, ruokittava ja juotettava ja niiden on annettava levätä vähintään 24 tuntia.

Eläinten edun vuoksi matkan enimmäiskestoaikaa saadaan kuitenkin pidentää kahdella tunnilla, erityisesti jos kuljetuksen määräpaikka on lähellä. *Matkan enimmäiskestoajan pidentäminen ei kuitenkaan vaikuta lepo-, ruokinta- ja juottoväleihin.*

(EKA liite I V luku)

Siat

Sikojen kuljetusmatka-aika ei saa olla yli kahdeksan tuntia. Enimmäiskuljetusmatka-aikaa voidaan kuitenkin pidentää, jos eläinkuljetusasetuksen liitteen I luvun VI mukaiset pitkiä eli yli 8 tunnin kuljetuksia koskevat lisävaatimukset täyttyvät. (EKA liite I V luku kohdat 1.2 ja 1.3)

Kaupallisen kuljetuksen eläinsuojelutarkastus kolmasmaaviennissä

Kun kyseessä on pitkien kuljetusten vaatimukset täyttävä ajoneuvo, on noudatettava seuraavia juotto- ja ruokintavälejä sekä kuljetusmatka-aikoja ja lepojakoja:

- Vieroittamattomien porsaiden on saatava levätä riittävästi, vähintään tunnin ajan yhdeksän tunnin matkan jälkeen, erityisesti juottamista ja tarvittaessa ruokkimista varten. Tämän lepojaksion jälkeen kuljetusta voidaan jatkaa edelleen yhdeksän tunnin ajan.
- Sikoja saadaan kuljettaa enintään 24 tuntia. Niillä on oltava kuljetusmatkan aikana koko ajan juomavettä.
- Alle 10 kg painoisia sikoja, joita kuljetetaan ilman emäänsä, ei saa kuljettaa yli kahdeksaa tuntia.

Vahvistetun kuljetusmatka-ajan jälkeen eläimet on purettava kuormasta, ruokittava ja juotettava ja niiden on annettava levätä vähintään 24 tuntia.

Eläinten edun vuoksi matkan enimmäiskestoaikaa saadaan kuitenkin pidentää kahdella tunnilla, erityisesti jos kuljetuksen määräpaikka on lähellä. *Matkan enimmäiskestoajan pidentäminen ei kuitenkaan vaikuta lepo-, ruokinta- ja juottoväleihin.*

(EKA liite I V luku)

5. Muiden eläinten kaupallisen kuljetuksen tarkastaminen

Tämä koskee muun muassa kaupallisesti kuljetettavia kaloja, siipikarjaa, turkiseläimiä, lemmikkieläimiä ja poroja. Tarkastuksessa on katsottava, että eläimiä kuljetetaan eläinkuljetusasetuksen säännösten mukaisesti. Tarkastuksessa tutkitaan erityisesti:

- a) että eläinkuljettajilla on jäljennös voimassa olevasta eläinkuljettajaluvusta
- b) että siipikarjaa kuljettavien ajoneuvojen kuljettajilla ja hoitajilla on voimassa oleva pätevyystodistus
- c) että eläimet ovat kuljetuskuntoisia matkan jatkamista varten
- d) että kuljetusväline, jolla eläinten kuljetusmatkaa on tarkoitus jatkaa, on eläinkuljetusasetuksen vaatimusten mukainen
- e) että eläinkuljettaja on toimittanut viennin osalta selvityksen siitä, että lähtöpaikasta lopullisen määrään ensimmäiseen purkamispaikkaan ulottuvalla kuljetusmatkalla noudatetaan kaikkia asianomaisissa kolmansissa maissa sovellettavia kansainvälisiä sopimuksia.

(EKA 21 artikla kohta 1.)

Jos rajaeläinlääkäri katsoo, etteivät eläimet ole kuljetuskuntoisia matkan loppuun saattamista varten, ne on purettava kuormasta ja niiden on saatava vettä, ravintoa ja lepoa. (EKA 21 artikla kohta 3.)

Kalakuljetusten sekä muiden nisäkkäiden kuin nautojen, sikojen, lampaiden, vuohien ja hevosten tarkastuksessa voi käyttää kuljetusten eläinsuojelutarkastuslomaketta (lomake nro 15606). Siipikarjalle voi käyttää siipikarjakuljetusten eläinsuojelutarkastuslomaketta (lomake nro 15607). Lomakkeen täytön apuna voi käyttää ”Kuljetusten EU-eläinsuojelutarkastukset” – ohjetta (ohje nro 15605).

Kalakuljetukset

Kaloja tutkittaessa tärkeä apuväline on taskulamppu. Lampun valo kannattaa suunnata säiliöön vähitellen, etteivät kalat pelästy äkillistä, kirkasta valoa ja sen jälkeen pitää valokeila paikallaan.

Terve kala käyttäytyy lajille ominaisella tavalla eikä siinä näy ulkoisia merkkejä taudeista tai sairauksista. Epänormaaleja merkkejä ovat muun muassa pohjalla makailu, pinnassa hyppiminen, itsensä hankaaminen, kylkien vilauttelu ja apatia. On tärkeä katsoa onko kuljetussäiliössä kuolleita tai kuolemassa olevia kaloja. Yksittäisiä kuolleita kaloja voi olla, mutta niitä ei saisi olla kymmeniä.

Veteen kertynyt lima ja proteiini näkyvät vaahtona pinnalla Vedessä näkyy aina vähän vaahtoa ja se pitää saada pois, jotta kalat voi nähdä kunnolla. Jos vaahtoa on veden pinnalla runsaasti, viittaa se likaiseen veteen, joka voi olla seurausta siitä, ettei vettä ole vaihdettu riittävän usein. Kidustulehdus voi myös aiheuttaa vastaavaa ilmiötä.

Kalakuljetuksissa kuormausluukun tulee olla sellainen, että siitä ei pääse häiritsevää valoa tankkiin. Kuljetussäiliöiden materiaalin tulee olla helposti puhdistettavissa ja desinfioitavissa. Pohjaventtiilit tulee olla sijoitettuja niin, että tankit on helppo tyhjentää vedestä. Teräviä kulmia, kouruja ja sisäänpäin kääntyviä reunoja ei saisi olla, jotta kalat eivät vahingoitu. Kuljetustankkien tulee olla asetettu siten, että ne pysyvät paikoillaan tukevasti kuljetuksen aikana (tärinän minimointi).

Kuljetussäiliöt pitää olla varustettu lisähapetuslaitteilla sekä ilmastussysteemillä, jolla poistetaan kertynyt hiilidioksidi kuljetuksen aikana. Happea tulee mitata elektronisella liuenneen hapen mittarilla jatkuvasti kuljetuksen aikana. Alhainen lämpötila rauhoittaa kalaa ja parantaa kuljetusolosuhteita pienentäen hapentarvetta sekä vähentäen hiilidioksidin ja ammoniumionin tuotantoa. Jos kuljetusveden lämpötila on alle +8 °C, se on sopiva lohikalojen kaikkien lajien ja kehitysvaiheiden kuljetukselle.

Kaloja kannattaa seurata jonkin aikaa, jotta voi havaita miten ne hengittävät. Kiduskannet voimakkaasti auki hengittävä kala ei saa riittävästi happea ja hapenpuutteeseen kuolleella kalalla on kiduskannet spastisesti täysin auki. Ajopäiväkirjasta näkyy koska kalat ovat saaneet viimeksi raikasta vettä. On tärkeä muistaa, että vedenvaihdot tulee rajoittaa tautiriskin vuoksi minimiin ja ne tulee suorittaa vain hyväksytyissä paikoissa.

5.1. Ruokinta- ja juottovälit sekä lepojaksot

Siipikarja sekä muut nisäkkäät kuin naudat, siat, lampaat, vuohet ja hevoset

Eläimille on annettava kuljetuksen aikana vettä ja ravintoa sekä niiden lajin ja iän mukaisesti lepojaksoja sopivin välein. (EKA liite I III luku kohta 2.7)

Siipikarjalle ja kotieläiminä pidettäville linnuille ja kaniineille on oltava tarjolla riittävästi sopivaa ravintoa ja vettä paitsi kuljetusmatkoilla, jotka kestävät

- a) alle 12 tuntia, kuormaamiseen ja purkamiseen käytettyä aikaa lukuun ottamatta, tai

Kaupallisen kuljetuksen eläinsuojelutarkastus kolmasmaaviennissä

- b) alle 24 tuntia kaikkien lintulajien poikasten osalta edellyttäen, että matka päättyy 72 tunnin kuluessa kuoriutumisesta.

Kuljetettavia koiria ja kissoja on ruokittava vähintään 24 tunnin välein ja juotettava vähintään kahdeksan tunnin välein. Ruokinnasta ja juottamisesta on oltava selvät kirjalliset ohjeet.

(EKA liite I V luku kohta 2.)

Muita kuin edellä mainittuja nisäkkäitä ja lintuja on ruokittava vähintään 24 tunnin välein ja juotettava vähintään 12 tunnin välein. (EKA liite I III luku kohta 2.7)

Muiden lajien kuljetuksissa on otettava huomioon ruokintaa ja juottamista koskevat kirjalliset ohjeet ja muut erityishoitoa koskevat vaatimukset. (EKA liite I V luku kohta 2.)

6. Kirjanpito

Rajaeläinlääkärin tulee pitää kirjaa kaikista edellä mainituista tarkastuksista ja säilyttää kirjanpitoa vähintään kolmen vuoden ajan tarkastusten tekopäivästä lukien. *Täytetyt reittisuunnitelmat ja kuljetusten eläinsuojelutarkastuslomakkeet käyvät kirjanpidoksi tarkastuksista.* Rajaeläinlääkärin tulee säilyttää myös jäljennös ajoaikapiirturiasetuksen (neuvoston asetus (ETY) N:o 3821/85 tieliikenteen valvontalaitteista) liitteessä I tai I B tarkoitetusta matkaa vastaavasta piirturilevystä tai tulosteesta, jos ajoneuvo kuuluu asetuksen soveltamisalaan. *Rajaeläinlääkärin toimivalta ei ulotu ajoikalainsäädännön puolelle, joten saadakseen edellä mainitun jäljennöksen tai tulosteen, tulisi hänen pyytää virka-apua tullilta tai rajavartiolaitokselta.* (EKA 21 artikla kohta 2.)

7. Viivästykset kuljetuksen aikana

Toimivaltaisen viranomaisen on toteutettava tarvittavat toimenpiteet ehkäistäkseen tai saattaakseen mahdollisimman vähin kuljetuksessa tapahtuvat viivästykset tai eläinten kärsimykset, jos asetuksen säännöksiä ei voida soveltaa odottamattomien olosuhteiden vuoksi. Toimivaltaisen viranomaisen on varmistettava, että siirtopaikoilla sekä poistumispaikoilla ja rajatarkastusasemilla sovelletaan erityisjärjestelyitä eläinkuljetusten asettamiseksi etusijalle.

Eläinlähetystä ei saa viivyttää kuljetuksen aikana, ellei se ole ehdottoman välttämätöntä kuljetettavien eläinten hyvinvoinnin tai yleisen turvallisuuden kannalta. Kuormaamisen loppuunsaattamisen ja lähdön välillä ei saa olla tarpeettomia viivästyksiä. Jos jotakin eläinlähetystä on viivytettävä kuljetuksen aikana yli kaksi tuntia, toimivaltaisen viranomaisen on varmistettava, että eläinten hoitoa ja tarvittaessa niiden ruokkimista, juottamista, lastista purkamista ja sijoittamista varten toteutetaan asianmukaiset järjestelyt.

(EKA 22 artikla)